

Wat vinden we nu in dit deel? Brieven van Scholte's moeder uit 1825, van D. T. Notten, van S. M. Brandt, van Scholte aan Brandt (11), van J. L. A. Luijben, van H. J. Budding (14, een welkome aanvulling op het materiaal van B.'s biograaf Gunning J. Hzn., brieven over diverse onderwerpen (8), circulaire van een provinciale kerkvergadering 1838, documenten over de zgn. 'Amsterdamse twist' (Scholte versus Van Velzen), brieven n.a.v. de schorsing van Scholte, van R. W. Duin (3), van G. F. Gezelle Meerburg (3), van C. van der Meulen (4), stukken provinciale vergadering Dordrecht 1840, condoleantiebrieven (15) 1844, van J. Schuijt-Alewijn, correspondentie Scholte-A. M. C. van Hall vice-versa (totaal 199 nrs.), van H. S. van Hall-SchermbEEK aan de fam. Scholte (19), enige genealogische bijzonderheden.

Het materiaal wordt uitgegeven met veel verklarende aantekeningen en inleidende beschouwingen. Zeer waardevol. Het deel is opgedragen aan de nagedachtenis van Anne Maurits Cornelis van Hall (1808-1838), verdediger voor de Rechtbank van de vervolgte Afscheiden, zelf behorend tot een Haagse afscheiden gemeente.

J. van Gelderen

J. C. Blom, *Verzuiling in Nederland, in het bijzonder op lokaal niveau, 1850-1925*. Amsterdamse Historische Reeks 2. Amsterdam (Historisch Seminarium van de Universiteit van Amsterdam) 1981, 64 blz. f 8,50 (te bestellen door overmaking op postgirorekening 4262922 t.n.v. L. Noordegraaf, Historisch Seminarium, Herengracht 286, Amsterdam, onder vermelding van titel).

Secularisering en ontzuiling in Nederland. Een onderzoeksprogramma van het Sociologisch Instituut in samenwerking met het Katholiek Documentatie Centrum. Nijmegen (Katholieke Universiteit) 1982, 29 blz. Gratis rondgezonden.

40

Aan de verzuiling is al heel wat schrijf- en drukinkt gespendeerd. Het verschijnsel is zo veelzijdig, de tot nu toe gegeven interpretaties zijn zo veelzinnig (tot op het onverenigbare af) en de waardeoordelen zijn zo tegengesteld, dat het tijd geworden is de balans op te maken en de koers voor verder onderzoek uit te zetten. De vakgroep Nieuwe en Theoretische Geschiedenis van de Universiteit van Amsterdam heeft daarom het met de hierboven eerstgenoemde titel omschreven onderzoeksproject opgezet. Blom fungeerde als penvoerder van deze eerste, voor uitbreiding vatbare versie van het zogenaamde 'uitgangsdokument'. Van een proefonderzoek naar de bronnen van de verzuiling in Alkmaar, Amersfoort, Haarlem, Helmond, Kampen en Zaandam doet hij een uiterst summier verslag. Het eigenlijke verslag en de bijgevoegde rapporten liggen ter inzage in de bibliotheek van het Historisch Seminarium. Ieder die graag een bijdrage aan het project zou willen leveren - gedacht wordt aan beoefenaars van de lokale en regionale geschiedenis en aan doctoraalstudenten - kan zich daar ook melden.

Niet alleen voor lokale onderzoekers op dit terrein is Bloms geschrift van onmisbaar belang. Zo zullen sommige lezers van dit blad nog hun voordeel kunnen doen met de achterin als bijlage opgenomen wenken voor onderzoek in archieven en bibliotheken. De beschrijving van de status quaestionis is een zeer objectief, genuanceerd en inspirerend overzicht geworden, waarbij in het notenapparaat de voornaamste literatuur precies wordt opgegeven. Onderge-